

Så får man pengar att rulla längre

Text: Jessica Hagård | Foto: Fotoakuten.se

Revolverande fonder inom ramen för framtida landsbygdsprogram är just nu en "het" fråga. Kommissionen är positiv till revolverande fonder. Men vad är den egentliga skillnaden mellan sådana och vanliga stöd/ersättningar?

Ordet revolvera betyder åiterrulla/snurra runt, alltså att pengar som delas ut ska komma tillbaka igen. Revolverande fonder innebär att EU-medel indirekt används som riskkapital eller som lån.

Framtida verktyg?

Idag har inte staten rätt att använda EU-medel som riskkapital, däremot har man rätt att använda EU-medel som "lån" till lokala spar-/utvecklingsbolag som tillsammans med medel från privata finansierare kan användas som riskkapital för investeringar. Det här är ett verktyg som idag används inom de regionala strukturfondsprogrammen men inte inom landsbygdsprogrammet.

– Nej, idag delas ju pengarna inom landsbygdsprogrammet ut som ersättningar och stöd. En viss del av dessa skulle efter 2014 kunna användas som revolverande fonder, låt oss säga i en nyskapad åtgärd, säger Thomas Norrby på SLU som är medlem i Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för kapitalförsörjning. Han menar att det är stor skillnad på "tänket" om man ser staten och EU som medfinansier eller som "stödgivare". Om investeringen lyckas ger den avkastning som så småningom kan återinvesteras i andra satsningar. Medlen sätts i rullning och kan verka i systemet som en resurs i stället för att betalas ut som en ersättning för något specifikt, vilket på sikt ger en högre effekt av varje satsad krona. Stöd via ett lokalt spar-/utvecklingsbolag kan även för mottagarens del innebära stöttning på andra plan än ekonomiska, exempelvis stöd till företagets utveckling, hjälp med kompetensutveckling eller uppbackning vid förhandlingar o.s.v.

Ger arbetstillfällen

Thomas Norrby står på en gård på Gotlands landsbygd under vårt samtal, vars ägare just investerat 6 miljoner i lånade medel för att

Vi behöver återerövra känslan av att vi kan medverka med våra egna pengar till investeringar som skapar jobb säger Thomas Norrby, SLU

FAKTA:

Tack vare initiativ från Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för kapitalförsörjning finns en mindre arbetsgrupp på europeisk nivå som ska ta fram goda exempel på finansiell ingenjörskonst i olika länder där EU:s fonder medverkat till att öka tillgången på riskvilligt kapital. Mer om det i "Nytt från Landsbygdsnätverket" nr. 3 2011

Med revolverande fonder inom landsbygdsprogrammet skulle medlen kunna räkna längre.

kunna utöka gårdens verksamhet och anställa två personer.

– Nu har han svårt att sova på nätterna av oro för ekonomin. Det är tufft att investera på landsbygden om man ska låna allt från banken. Det kräver mycket mod. Men den här familjens satsning är viktig. Ytterst handlar den ju om nyskapande arbetstillfällen, två nya jobb i den här lilla byn är lika viktiga som hundratals i en större ort! Vissa vågar inte satsa som systemet ser ut idag, det är därför den här frågan är så viktig. En annan dimension Thomas Norrby gärna nämmer rör den privata investerarens:

– Var arbetar dina pengar i natt? Vi behöver återerövra känslan av att vi kan medverka med våra egna pengar till investeringar som skapar jobb. Låt pengarna göra nytta! Genom att investera i verksamheter i sin närmiljö får man inte bara möjlighet till ökad kontroll, det kan också leda till ett ökat engagemang vilket i sin tur kan bidra positivt till bygdens utveckling.

Tillväxtverket har många erfarenheter

Wilhelm von Seth på Tillväxtverket menar att det är för tidigt än att se utfallet av de revolverande fonder som redan finns i Sverige. De direkta investeringar som gjorts har än så länge varit förhållandevis få men han är fortfarande positiv till själva idén:

– Det har varit lite bökigt att få till stånd den här modellen men det här är ett bra sätt att använda EU-pengar på så det har varit värt besväret. Vi kommer att kunna se resultaten längre fram. Nu har vi en massa erfarenhet som vi gärna delar med oss av. Det viktigaste är att fundera på målgruppen innan, vilka som bör nås av medlen. Man måste tänka efter före, avslutar han.

Nytt landsbygdsprogram 2014-2020

Just nu håller Jordbruksverket och Skogsstyrelsen på att organisera höstens arbete. De har mycket fokus på mål och kunder.

Leader, länsstyrelser och partnerskap har nu fått frågor att fundera på över sommaren. Svaren ska vara till hjälp i arbetet med att ta fram underlaget till nytt landsbygdsprogram. Svaren ska lämnas senast 1 september.

Läs om hur arbetet går till på Jordbruksverkets webbplats: www.jordbruksverket.se/nyttlandsbygdsprogram

Där kan du prenumerera på ett nyhetsbrev som kommer direkt i din e-post.

Ingen utveckling utan kapital!

För att kunna genomföra satsningar på landsbygden behövs i princip alltid kapital. Efter bankkrisen har det blivit svårare för den initiativrike att få lån. Lokala investmentbolag och utvecklingsgrupper är därför extra viktiga för att både skapa kapital och för att se till att så mycket av det kapital som finns lokalt stannar kvar. Landsbygdsprogrammets stöd och ersättningar kan idag bland annat ses som smörjmedel för att ytterligare förstärka de initiativ som väcks på landsbygden, men skulle vi i framtiden kunna använda delar av de medlen på nya sätt? När Jordbruksverkets Generaldirektör Mats Persson bjöd in generaldirektörer för förvaltningsmyndigheter från 24 av EU:s medlemsländer till en träff i Kiruna under ordförandeskapsåret 2009, kom frågan om revolverande fonder upp. Kommissionen ställer sig positiv till möjligheten att använda nya finansieringsinstrument inom ramen för europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Att EU-medel och statliga medel, via till exempel lokala utvecklingsgrupper, skulle kunna användas som riskkapital vore ett helt nytt sätt att arbeta på inom landsbygdsprogrammet, men kanske finns här möjlighet till att avkastningen på pengarna leder till ytterligare satsningar.

Redan idag används revolverande fonder inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen i Sverige. Vi har mycket att lära från arbetet med dessa. Vi är många inom EU som nu diskuterar om det vore en bra idé att införa revolverande fonder i våra respektive landsbygdsprogram kommande programperiod. Inte minst sker diskussioner inom en arbetsgrupp i det europeiska Landsbygdsnätverket efter initiativ från det svenska nätverkets representanter. Läs mer om revolverande fonder i det här nyhetsbrevet och kom gärna med synpunkter till den grupp på Jordbruksverket som nu arbetar med förslag till nytt landsbygdsprogram från och med 2014!

Niclas Purfürst
chef, landsbygdsavdelningen,
Jordbruksverket

Stora visioner ska frigöra lokalt kapital

Inom Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp lokal kapitalförsörjning pågår nu flera processer parallellt för att utveckla möjligheterna till att frigöra kapital på landsbygden.

Text: Jessica Hagård

En idé som väckts inom gruppen handlar om att skapa ett nätverk för föreningar och bolag som arbetar med lokalt kapital. Alltifrån ekonomiska föreningar och bygdebolag till lokala utvecklingsaktiebolag och olika slags modeller för riskkapital. Ett 20-tal bolag och föreningar har tillfrågats att ingå i nätverket, berättar Ulla Herlitz på Hela Sverige ska leva (HSSL) som är ordförande för projektet som finansieras via en nätverkscheck.

– Vi har fått ett mycket stort och positivt gensvar, jätteroligt att nästan alla som tillfrågats är intresserade av att ingå i ett praktikernätverk för lokal finansiering. Vi ska nu samlas första gången i samband med Lokalekonomidagarna och diskutera hur vi ska kunna ta vara på alla erfarenheter och hur vi ska sprida dem utåt, berättar hon.

Erik Edung på Ekobanken som är delansvarig i projektet har pratat med alla som ska vara med i praktikernätverket:

– Intresset är stort och många befinner sig i samma situation men är i olika tillväxtfaser. Jag tror att det finns ett stort behov av kompetensöverföring mellan de olika företagen/föreningarna, berättar han.

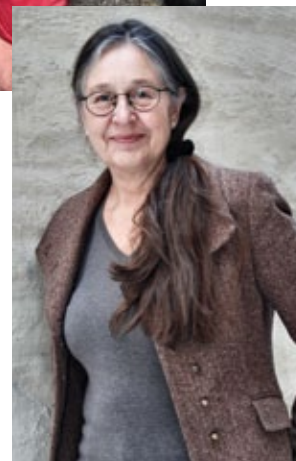
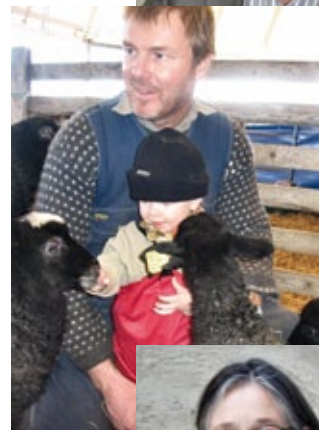
Affärsutvecklande sparbolag

En annan idé som arbetsgruppen haft är att arbeta fram en modell för hur man kan arbeta i sparbolag så att människor lokalt kan vara delaktiga i framtagandet av finansieringsobjekt.

– Från den stund som människor tar ansvaret för sin egen bygds ekonomiska utveckling uppstår behov att tillsammans kunna utveckla, prioritera och finansiera just de möjligheter som kan gynna den lokala ekonomin bäst, menar Jörgen Andersson Leader Åres Gröna dalar som är med och utvecklar idén.

Jörgen Andersson, som sitter med i nätverkets arbetsgrupp berättar att ett webbaserat verktyg som gör det möjligt att spara pengar i sitt lokala näringsliv just nu utvecklas av Leo Padazakos på Entreprenörsfabriken i Uppsala. I Åre planerar man att kunna vara i gång med sitt sparbolag och kunna använda verktyget i augusti och inom ramen för en nätverkscheck från Landsbygdsnätverket arbetar man för att det ska kunna bli fler exempel i landet. Men det gäller att de första exemplen blir lyckade.

– Vi får inte gå fortare fram än att den "färdiga" spridningsbara modellen dras med för många barnsjukdomar, menar Jörgen Andersson.

Erik Edung, Jörgen Andersson och Ulla Herlitz arbetar för att förverkliga visionerna om att frigöra kapital på landsbygden.

Tiden är mogen

Trots att processen kan komma att ta lite tid menar Jörgen Andersson att det här liksom tanken med revolverande fonder är idéer vars tid har kommit och som Sverige nu är moget för.

– Det finns ett tomrum idag för de mindre företagen på riskkapitalmarknaden. Bankerna är försiktigare än tidigare. Leader skulle kunna vara en stark kraft för att lokala sparbolag med byaförankring skulle kunna komma till stånd, liksom det leaderprojekt som vi bedriver i Åre.

Idéerna och förutsättningarna finns. Det gäller bara att utveckla dem tillsammans, avslutar Jörgen Andersson.

Riskkapitalisterna vände utvecklingen i Virserum

Från att ha varit en ort på nedgång med affärer som stänger och invånare som flyttar, har småländska Virserum nu börjat blomstra. Mycket tack vare aktiva i Virserum Invest som investerar såväl tid som kapital i sin hemort.

Text: Jessica Hagård

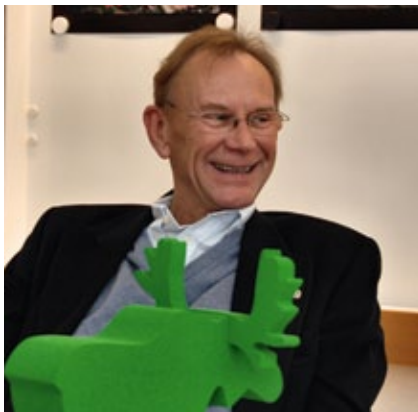
I Virserum finns idag en nyöppnad friskola och flera nya affärer. Orten har marknadsförts som perfekt för den som vill uppleva shopping och kultur och flera nya projekt är på gång, bland annat ett seniorboende.

Bygden behövde samhälls-entreprenörer

Carl Samuelson, grundare av Virserum Invest är nybliven medlem i det praktikernätverk som just nu skapas inom ramen för Landsbygdsnätverkets arbete. Han njuter av att se sin hemort förvandlas, och det på bara sex år. Han flyttade då hem efter flera år utomlands, sålde sitt företag, bildade investmentbolaget och har en stor del i att vindarna nu vänt.

– Jag är nog mer en samhälls-entreprenör än en riskkapitalist svarar han ärligt när han får frågan om han och de 60 delägarna i Virserum Invest ännu tjänat något på sina investeringar. För ännu har ingen blivit rikare, annat än på upplevelser. Men han ser satsningarna som framtidsinvesteringar.

När politikerna ville centralisera skolan till centralorten Hultsfred, bidrog bolaget med kapital till en ny friskola istället. Orten fick behålla en skola som inte bara kunde nyanställa personal utan också är fri att handla exempelvis maten lokalt. Av den kommunala skolan blev inget kvar, politikerna förlorade sin majoritetsställning men barnen och ungdomarna i Virserum består.

För delägarna i Virserum Invest handlar bolagets verksamhet inte bara om ekonomi. De hjälper framför allt lokala företagare genom sin kompetens.

– När vi har sagt åt dom vad de ska göra behöver de ofta inte våra pengar, skrattar Carl Samuelson.

Naturnära boende för äldre

Nu investerar bolaget i de servicelägenheter som planeras för äldre mitt i centrum.

– Många äldre, även från storstäder vill bo här. De får ett bekvämt, centralt, naturnära boende och de handlar varor och tjänster på orten. Framför allt leder det till att villor frigörs för intresserade barnfamiljer, fortsätter han.

Carl Samuelson menar att det går att vända en negativ utvecklingsspiral.

– Människor vill gärna tro på framtiden. Det handlar mycket om attityd och tankegång. Förr kanske de bara klagade på kommunen. Nu förstår många att allt går om man bara vill och förs därmed ta egna initiativ. Den psykologiska biten är den viktigaste, menar han.

Han tycker att andra vägar till utveckling, som till exempel via landsbygdsprogrammet, är svårare på grund av att administrationen kan uppfattas som krånglig och att det kan dröja innan pengarna man beviljats till slut trillar in på kontot.

– Revolverande fonder låter däremot bra. Det är ju de lokala bolagen och utvecklingsgrupperna som har den lokala kunskapen och lokalkännedomen. Skulle de kunna ansvara för var investeringarna ska ske och få till stånd dessa snabbt utan byråkratiskt krångel, skulle det vara ett lyft, avslutar Carl Samuelson.

Den som säger att det är omöjligt ska inte avbryta den som håller på att göra det.
Kinesiskt ordspråk

Medlem har ordet

Små företag behövs på landsbygden

8 av 10 jobb har skapats i småföretagen de senaste 20 åren. Som sysselsättnings- och tillväxtmotorer utgör småföretagen ryggraden i svensk ekonomi. Vi kan inte längre luta oss tillbaka och förlita oss på att jobben

kommer i stora företag eller offentlig sektor, strukturomvandlingen pekar åt ett helt annat håll – med ökad betydelse av de små.

Sverige behöver både fler och växande företag, vi har en stor andel

äldre företagare som planerar att dra sig tillbaka, samtidigt för få unga-, kvinnliga- och invandrarföretagare. Därför måste det bli enklare och lönsammare att starta och driva

företag, att växa och anställa. Start av nya företag samt tillväxt i existerande småföretag kräver tillgång till kapital. Dessvärre ser vi att svårigheten att hitta finansiering är ett stort tillväxthinder. Ett hinder som ökat, vilket delvis kan bero på strängare bankregler och rådande lagstiftning kring ägarbeskattning. Detta är mycket oroande för den sysselsättningstillväxt som så väl behövs, inte minst på landsbygden!

Så för mig var valet enkelt när jag fick frågan om att engagera mig i Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för kapitalförsörjning. Det är en grupp som kan göra verklig nytta genom att hjälpa till att hitta kapital och former för investeringar som passar på landsbygden. Arbetet i gruppen överlappar och kompletterar väl det jobb Företagarna bedriver, som bl.a. omfattar att införa ett riskkapitalavdrag, en skatterabatt för investeringar i småföretag och avdrag för vinstandelslån. Vi tror att riskkapitalister och affärs-

änglar är viktiga, inte bara för kapitaltillförsel, utan även för att bidra med kunskap, nätverk och erfarenheter. Samtidigt ska man vara medveten om att det finns en geografisk snedfördelning i tillgången på riskkapital, kapitalet dras till storstäder. Just därför är det viktigt att komplettera riskkapitalet med ett organiserat sparande och finansiering på lokal nivå. Arbetsgruppens ambition är att identifiera, och bistå i utvecklingen av lärande exempel för lokala sparbolag, med lokalt sparande och finansiering med riskkapital, i form av ”drivbankar”. Dessutom vill vi samlas aktörer i ett praktikernätverk, allt för att främja erfarenhetsutbyte.

För mig är det lokala kapitalets styrka att det grundar sig på engagemang och kunskap om närområdet, vilket borgar för stabilitet och sunda investeringsbeslut!

Rebecca Källström, Företagarnas representant i Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för kapitalförsörjning

Helheten är viktig i Gunnarsbyn

I Gunnarsbyn fattar man inte beslut på lösa grunder. För att lägga krutet på rätt ställe när man ville utveckla orten lät man först göra en ordentlig lokalekonomisk analys. Den ligger nu till grund för tre offensiva framtidssatsningar.

Text: Jessica Hagård | Foto: Råek

I Norrbotten, fyra mil norr om Boden vid den vackra Råneälven, ligger den lilla orten Gunnarsbyn. Där finns idag såväl skola (1-9), bensinmack, brandvärn, affär som disktrikts-sköterska. I bygden bor cirka 700 personer och där finns ett hundratal företag. Även om det handlar om en välmående bygd idag så riskerar den att utarmas av utflyttning. Invånarantalet sjunker nämligen stadigt över tiden.

Mer pengar blir kvar i bygden

Sedan den lokala utvecklingsgruppen reagerat bestämde man sig för att söka EU-medel för att kunna låta ta fram en lokalekonomisk

Engagemanget för Gunnarsbyns utveckling är starkt bland byborna

analys. Resultatet kom att presenteras i en pedagogisk broschyr. Målet blev att 30 kronor av varje hundralapp som tjänas in på orten ska stanna där. Idag är det bara 12 kronor som stannar, resten försvinner ut på andra håll.

För att nå dithän uppmanas ordsborna att tänka sig för var de handlar. Men för att få ännu bättre utveckling drogs också tre leaderprojekt igång, berättar Tatiana Rynbäck som var projektledare för den lokalekonomiska analysen. Projekteten handlar om ett planerat trygghetsboende för äldre på orten, ett planerat agrocenter, ett jordbruk som byborna skulle kunna äga tillsammans, samt ett projekt som handlar om att utveckla turism- och besöksnäringen.

Stort intresse för arbetssättet

– Förhoppningen är att det lokala näringslivet ska kunna finansiera satsningarna så fort projekten avslutats, berättar Tatiana som tror att framför allt agrocentret och turistsatsningarna kommer att generera såväl nya jobb som tillväxt.

Gunnarsbyn är den första orten i Norrbotten där man arbetat med lokal utveckling utifrån en genomförd lokalekonomisk analys. Något som väckt intresse på andra orter.

– Vi har tagit fram rollups och får många förfrågningar om att komma och berätta om vårt arbete. Det är roligt att se att det händer mycket. Vi har en vilja och styrka här lokalt och det öppnar sig nya dörrar när man brinner för att utveckla sitt lilla samhälle, avslutar Tatiana Rynbäck.

Diskussioner bidrar till utveckling inom Leader

Jordbruksverkets Team Landsbygd har nu påbörjat en utbildningssatsning för att alla LAG ska kunna byta erfarenheter och utveckla sin kompetens om leadermetoden

Text: Jessica Hagård

Mer än halvvägs in i programperioden har leaderområdena hunnit olika långt, vilket gör att man har mycket att lära av varandra.

Den 18-19 maj anordnades den första träffen på Quality Airport Hotel Arlanda. Träffen kommer att anordnas vid ytterligare tre tillfällen, den 5-6 september, den 20-21 oktober samt eventuellt ytterligare ett tillfälle i november. Tanken är att ordförande, vice ordförande samt verksamhetsledare ska närvara från cirka 15 leaderområden per gång. De ska sedan ta med sig erfarenheterna hem till sina respektive LAG för att fördjupa diskussionerna där.

Viktigt att utbyta erfarenheter

Vid första träffen deltog 23 personer. Första delen i programmet handlade om ansvar och arbetsfördelning inom LAG. Under andra delen diskuterades om hur man kan arbeta fördjupat med leadermetoden, om dess för- och nackdelar. Efter det diskuterades frågor som rör transparens och förtroende, vad som exempelvis kan leda till minskat förtroende hos allmänheten för LAGs arbete.

– Det räcker inte att man själv vet att man gör ett bra jobb inom Leader. Vi måste hitta sätt att visa det på också för Leaders finansierare (EU, staten och övrig offentlig sektor). LAG har egentligen en väldigt stor frihet och i och med det ett stort ansvar. Det är viktigt att byta erfarenheter och bli medveten om i vilket sammanhang man kommer in och vilka krav som ställs på en, säger Carin Alfredsson på Jordbruksverkets Team Landsbygd.

Några frågor till deltagarna

Annika Andersson, Verksamhetsledare, Leader Sjuhärads:

Vad anser du var den viktigaste frågan ni diskuterade under utbildningen när det gäller LAG:s organisation och ansvar?

– Att alla ansökningar ska ha koppling till strategin för att bli bifallna. ”Länkar mellan åtgärder för att utveckla landsbygdens ekonomi.”

Vilka nya tankar fick du under utbildningen om hur ni kan arbeta för att fördjupa leadermetoden?

– Fick en idé om att sprida information genom att använda projekten som bra förebilder. Det skulle kunna ske genom att externa aktörer får rösta på Årets Leader (kanske i varje kommun). De nominerade kan presenteras i pressen och vinnaren koras i samband med till exempel en lokal näringslivsmässa. (kräver en del arbetstimmar = bristvara)

Vad tog du med dig från diskussionspasset om transparens och förtroende?

– Tydlighet i kommunikationen med projektet. Ännu tydligare beslutsmotiveringar.

Vilken var din största AHA-upplevelse under utbildningsdagarna?

– Att det finns så många olika sätt att göra rätt!

Tage Gripenstam, ordförande, Södertälje landsbygd:

Vad anser du var den viktigaste frågan ni diskuterade när det gäller LAG:s organisation och ansvar?

– Tydlighet, vem gör vad, bra checklistor, en bra arbetsordning och att alla måste få en chans att vara delaktiga.

Vilka nya tankar fick du under utbildningen om hur ni kan arbeta för att fördjupa leadermetoden?

– Utbildning av LAG - gruppen, gå igenom och diskutera strategin och uppdatera och prioritera inom ramen för strategin. Projektansökningarna måste tillsammans med verksamhetsledarens utlåtande komma LAG till del minst två veckor före beslutstillfället för att möjliggöra delaktighet.

Vad tog du med dig från diskussionspasset om transparens och förtroende?

– Att vi ska fortsätta vårt arbete med att lägga ut alla beslutade projekt på hemsidan, protokoll med mera.

Vilken var din största AHA-upplevelse under utbildningsdagarna?

– Utöver att Leaderfolket är en trevlig samling människor som brinner för sin bygd så var det nog att det märks att vi är sist in på banan och mycket är gjort.

